

УДК 339.92:334.7

Т. І. АЛЕКСЄЄВА, канд. екон. наук, доц., Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА – СУБ'ЄКТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статті розроблено теоретико-методологічні і методичні основи концепції розвитку підприємств як складних соціально-економічних систем через упровадження організаційно-економічних механізмів забезпечення їхньої ефективності в умовах динамічності ринкового середовища.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, зовнішньоекономічна діяльність, розвиток підприємства.

Вступ. Економічні перетворення, які відбуваються в Україні, мають на меті поступову інтеграцію українських підприємств до системи міжнародних економічних зв'язків. Значимість таких зв'язків у розвитку підприємств постійно зростає. Історичний огляд ряду країн підтверджує позитивний вплив і вигідність розширення участі кожної з них у процесах інтернаціоналізації, транснаціоналізації, економічної інтеграції та глобалізації світового господарства.

У цих умовах є актуальним вирішення проблем створення організаційно-економічних механізмів забезпечення ефективної діяльності промислових підприємств, управління підприємством взагалі та його розвитком, що забезпечує динамічне зростання економіки. Процес реалізації такого підходу вимагає ефективного використання потенціалу підприємства, що в свою чергу дає можливість оцінки наявних ресурсів для виходу підприємства на зовнішній ринок. Це забезпечує подальший інноваційний розвиток підприємства і адаптацію до особливостей діяльності в макросередовищі.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Важливими у цьому напрямі є дослідження вітчизняних та закордонних учених-економістів: А. В. Ансоффа, О. С. Виханського, А. Гамільтона, Ю. Б. Іванова, Т. С. Клебанової, М. В. Куркіна, К. Кохена, М. О. Кизима, Л. О. Лигоненко, М. Мескона, П. І. Орлова, В. С. Пономаренко, В. А. Предборського, С. Н. Никешена, А. Дж. Стрікланда, О. І. Ястремського [1, 2, 3, 4, 5].

Високий ступінь невизначеності ринкового середовища ускладнює застосування критеріїв і методів прийняття управлінських рішень, що використовую-

ються в зарубіжній практиці, в той час як вітчизняні розробки перебувають у стадії становлення. Тому проблема забезпечення ефективної діяльності промислових підприємств за допомогою організаційно-економічних механізмів як сукупності методів, технологічних прийомів, засобів впливу на ефективність функціональних систем управління, інформаційного взаємозв'язку суб'єктів і об'єктів виробничих відносин, використання потенціалу потребує подальших досліджень. Практично відсутні теоретичні дослідження, які доведені до рівня розробки інструментарію, недостатньо досліджені особливості впливу зовнішнього середовища на ринкові можливості розвитку підприємств.

Актуальність зазначених проблем, їх недостатня розробленість, теоретичне й практичне значення обумовили вибір теми дослідження, його мету та задачі.

Мета досліджень, постановка проблеми. Метою статті є розробка теоретико-методологічних і методичних основ концепції управління промисловими підприємствами як складними соціально-економічними системами через упровадження організаційно-економічних механізмів забезпечення їхньої ефективності на основі подальшого розвитку в умовах динамічності ринкового середовища.

Матеріали досліджень. В умовах ринку внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства-суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) ніколи не буває стійким. Це визначається динамічними змінами кон'юнктури зовнішніх та внутрішніх ринків. Практичний досвід українських підприємств-суб'єктів ЗЕД свідчить про те, що довгостроковий успіх на зовнішніх ринках залежить від правильних дій щодо адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища.

Але без забезпечення стійкого внутрішнього середовища підприємства-суб'єкта ЗЕД та адаптації до змін у зовнішньому середовищі неможливо досягти довгострокового успіху на зовнішніх ринках. Це свідчить про наявність тісного взаємозв'язку впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища на ефективність зовнішньоекономічних операцій (ЗЕО).

Здійснюючи ЗЕО на відповідних зовнішніх ринках збуту, українські підприємства-суб'єкти ЗЕД стикаються з інтересами національних підприємств, органів державної влади, посередників, споживачів, конкурентів тощо. Здійснення ЗЕО керівництвом підприємства-суб'єкта ЗЕД без урахування чинників зовнішнього та внутрішнього середовища може призвести до катастрофічних для нього наслідків: від послаблення конкурентної позиції до втрати ринків збуту.

У сучасній економічній науці відсутні методичні рекомендації щодо аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства-суб'єкта ЗЕД, а існуючі – пропонують лише вирішення окремих аспектів цієї проблеми.

Тому, розглядаючи промислове підприємство як керовану складну соціально-економічну систему в постійному русі і розвитку, встановлено, що ефективність ринкової діяльності залежить від того, наскільки в його системі управління контролюються економічні процеси, що відбуваються на рівні підприємства (мікрорівень), регіону (мезорівень) та держави (макрорівень), адже кризи, які мають місце у зовнішньому середовищі господарювання підприємства (як у надсистемі), мають не тільки руйнівний характер, але й несуть у собі потенціал позитивних змін.

Підвищена увага у сучасній економічній науці до питань забезпечення стійкого функціонування та економічної безпеки підприємства зумовлює необхідність доповнення переліку чинників зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства чинниками забезпечення стійкості (впровадження заходів протидії небезпекам та загрозам підприємству, захищеності від впливу негативних наслідків дії чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ на рівень стійкості підприємства, ефективності функціонування управлінської структури по забезпеченню стійкості на підприємстві) та врахування зовнішньоекономічного аспекту діяльності підприємства.

Внутрішнє середовище підприємства складається із засобів виробництва, фінансових і трудових ресурсів тощо, інформації щодо їх використання та взаємодії, у результаті чого створюється готова продукція або надаються послуги, що й визначає його потенціал.

Вплив чинників зовнішнього середовища підприємства-суб'єкта ЗЕД на макро- і макрорівні сприяють адаптації підприємства до ринку в умовах трансформації економіки і визначають місію підприємства на довгостроковий період [6, 7].

Результати досліджень. Автором охарактеризовані чинники зовнішнього середовища за допомогою певних показників (табл. 1), які впливають на зміни у показниках, що характеризує внутрішнє середовище (табл. 2).

Перелік показників, які характеризують чинники внутрішнього та зовнішнього середовища, безумовно, не є вичерпаним та потребує корегування у відпо-

відності до завдань дослідження. Проте при здійсненні аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища ці показники, на думку автора повинні бути враховані та використані.

Таблиця 1. Характеристика показників, які характеризують чинники зовнішнього середовища підприємства-суб'єкта ЗЕД

Рівень середовища	№	Чинники середовища	Показники, які впливають на значення чинника
Зовнішнє середовище (макрорівень)	1	Економічний	Рівень заробітної плати, транспортні витрати, обмінний курс, банківські ставки, обсяг ВВП, співвідношення ВВП/ВНП; рівень економічної свободи; рівень глобалізації; рівень зростання конкурентоспроможності; мікроекономічний рівень конкурентоспроможності; рівень залучення прямих іноземних інвестицій.
	2	Політичний	Рівень політичної стабільності; рівень демократії країни, ефективність діяльності уряду; рівень урахування громадянських та політичних прав; рівень свободи друку; рівень правопорядку.
	3	Соціокультурні	Кількість населення країни, рівень ВВП на душу населення країни; рівень людського розвитку; якість життя населення країни; рівень доходу населення країни; рівень зайнятості населення країни, рівень безробіття населення країни; рівень зростання населення; етнічний склад населення; кількість релігій та ступінь релігійності населення країни.
	4	Технологічні	Рівень технологічного розвитку країни; рівень інноваційної активності підприємств країни; доля високотехнологічних продукції в об'ємі продаж на світовому ринку; середній вік устаткування на підприємствах країни.
Зовнішнє середовище (мікрорівень)	1	Постачальники	Рівень каналів постачання сировини та напівфабрикатів на підприємство; кількість постачальників; рівень залежності від одного постачальника.
	2	Споживачі	Соціально-демографічна характеристика споживачів; особливості поведінки споживачів на відповідному регіональному ринку збуту.
	3	Посередники	Рівень каналу збуту на відповідному регіональному ринку; кількість посередників.
	4	Конкуренти	Кількість конкурентів на відповідному ринку; конкурентна позиція; рівень конкурентоспроможності конкурентів.

Основою для забезпечення стійкого функціонування підприємств, особливо для таких, які працюють з зовнішніми ринками, є підтримка їх стабільного функціонування сьогодні та накопичення достатнього потенціалу для розвитку у майбутньому. Тому забезпечення стійкого функціонування підприємства повинно здійснюватися у визначеному полі стійкості, вихід за межі якого означатиме небезпечне функціонування.

Таблиця 2. Характеристика показників, які характеризують чинники внутрішнього середовища підприємства-суб'єкта ЗЕД

№	Чинники внутрішнього середовища	Показники, які впливають на значення чинника
1	Виробничі	Рівень використання виробничих потужностей; гнучкість виробничого потенціалу; рівень оновлення устаткування.
2	Фінансові	Співвідношення власного та залученого капіталу; дебіторська та кредиторська заборгованість; прибутковість та рентабельність.
3	Маркетингові	Якість продукції; торгова марка; наявність каналів збуту; обслуговування споживачів після продажу продукції; пошук ринків збуту; обсяги продажу; реклама; досвідченість та кваліфікованість маркетингової служби.
4	Технологічні	Рівень патентного захисту технологій виробництва; унікальність технології; можливості змін у технології виробництва.
5	Інноваційні	Рівень науково-дослідницького персоналу; досвідченість та рівень служби НДДКР; унікальність та оновленість продукції.
6	Трудові	Рівень досвідченості та кваліфікованості персоналу; мотивація діяльності; наявність заходів до підвищення кваліфікації.
7	Інформаційні	Наявність сучасних інформаційних технологій, програмного забезпечення; швидкість обробки та передачі інформації; ступінь володіння кадрами сучасними засобами обчислювальної техніки.
8	Управлінські	Вид організаційної структури; рівень організаційної культури; розвиненість комунікацій; рівень досвідченості та кваліфікованості керівництва.
9	Часові	Час, необхідний для модифікації продукції; розробка унікальної технології; освоєння технології виробництва персоналом; вихід на ринок з новою продукцією; терміни поставок продукції споживачам; швидкість реалізації управлінських рішень; адаптація до змін у зовнішньому середовищі.
10	Просторові	Характер приміщень, території підприємства; комунікації; можливість розширення асортименту (диверсифікація) виробництва.
11	Забезпечення стійкості	Рівень впровадження заходів протидії небезпекам та загрозам підприємству; рівень захищеності від впливу на рівень стійкості підприємства факторів зовнішнього та внутрішнього середовища; ефективність функціонування управлінської структури по забезпеченню стійкого функціонування.
12	Зовнішньоекономічної діяльності	Питома вага експортно-імпоротної продукції у загальній реалізації продукції; коефіцієнт виконання зобов'язань за зовнішньоекономічними контрактами; питома вага реклаमाцій у вартості відвантаженої за зовнішньоекономічними контрактами продукції; коефіцієнт віддачі коштів від зовнішньоекономічних операцій; валютна ефективність зовнішньоекономічних операцій.

Завданням оцінки рівня стійкості підприємства-суб'єкта ЗЕД має бути: оцінка результатів ЗЕД підприємства, оцінка стабільності роботи, аналіз господарської діяльності, виявлення «вузьких місць» у системі забезпечення стійкості на підприємстві.

Ця оцінка повинна враховувати такі положення:

1) розрахунок рівня стійкості підприємства-суб'єкта ЗЕД повинен здійснюватися завдяки використанню таксономічного показника оцінки рівня стійкості ($R_{ЗЕД}$);

2) створення комплексу кількісних та якісних показників, які охоплюють чинники впливу на рівень стійкості підприємства-суб'єкта ЗЕД;

3) комплекс показників повинен бути створений у відповідності до специфіки функціонування підприємства-суб'єкта ЗЕД на відповідних ринках здійснення ЗЕО.

Висновки. Розроблені методичні рекомендації щодо оцінки рівня стійкості підприємства-суб'єкта ЗЕД, які мають отримати подальший розвиток в економічній науці з планування та здійснення превентивних заходів протидії загрозам та небезпеці підприємства.

Запропонована методика аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства-суб'єкта ЗЕД може бути використана для побудови відповідної системи забезпечення стійкості та стати практичною рекомендацією для керівництва підприємств при виборі та реалізації стратегії виходу на зовнішні ринки.

Список літератури: 1. Ансофф И. Стратегическое управление: Монография. Перевод с англ.- М.: Экономика, 1989.- 520 с. 2. Виханский А.С. Стратегическое управление. – М. Гагарина, 1999 г. – 296 с. 3. Куркин Н.В. Управление экономической безопасностью развития предприятия: Монография.- Д.: АРТ-ПРЕСС, 2004.- 452 с. 4. Тищенко А.Н., Кизим А.Н., Догадайло Я.В. Экономическая результативность деятельности предприятий: Монография. – Х.: ИД „ИНЖЭК“, 2005. – 144 с. 5. Ястремський О.І. Моделювання економічного ризику. – К.: Либідь, 1992. – 176 с. 6. Cohen K.J., Majer S. F., Schwartz R.A., Whiteomb D.K. The Microstructure of Securities Markets. – N. J.: Prentice hall, 1986 y. 7. Peters A.A. Independence Agencies. – Washington SEC, 1995 y.

Надійшла до редакції 17.01.2013

УДК 339.92:334.7

Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку підприємства – суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності / Алексеева Т. І. // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства – Харків: НТУ «ХПІ». – 2013. – № 7(981). – С. 3–8. – Бібліогр.: 7 назв.

В статье разработаны теоретико-методологические и методические основы концепции развития предприятий как составляющих социально-экономических систем посредством внедрения организационно-экономических механизмов обеспечения их эффективности в условиях динамичности рыночной среды.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, внешнеэкономическая деятельность, развитие предприятия.

The paper developed the theoretical and methodological basis of the concept and methodology of enterprise development as components of socio-economic systems through the introduction of organizational and economic mechanisms to ensure their effectiveness in a dynamic market environment. Fig. 2. Refs.: 7 titles.

Keywords: organizational and economic mechanism, foreign economic activity, the development of the enterprise.

УДК 004.7

М. В. ГАМАНЕНКО, магистрант, НАУ «ХАИ», Харьков

ОЦЕНКА ПЕРСПЕКТИВ ЦЕЛЕСООБРАЗНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ В УКРАИНЕ МУЛЬТИСЕРВИСНЫХ СЕТЕЙ НА БАЗЕ ТЕХНОЛОГИИ GPON

В работе пойдет речь о перспективах целесообразности внедрения в Украине мультисервисных сетей. Приведены результаты применения технологий в странах мира. Представлены ключевые определения в сфере телекоммуникаций. Представлены графические элементы оценки от внедрения предлагаемой технологий. Рассмотрены перспективы реализации мультисервисных сетей на базе технологии GPON в сферу телекоммуникаций Украины.

Ключевые слова: телекоммуникации, новейшие технологии, качество, прибыль.

Введение. Телекоммуникационная отрасль относится к важнейшим секторам экономики, которые обеспечивают функционирование и согласованную работу всех государственных систем.

В Украине одними из проблем сферы телекоммуникаций является недостаточное финансирование, нехватка инвестирования а также устарелые технологии.

В связи с этим, внедрение и реализация новейших технологий, обеспечивающих возможность увеличения выручки или уменьшения удельных затрат является объективным научно-практическим требованием, удовлетворяющим условиям выживания и развития данной сферы.

Проблемы развития телекоммуникаций исследовали в своих работах В. Михайлов, С. Довгий, Л. Стрий, У. Буткина В. Лисюка и другие. Однако существует ряд проблем которые рассмотрены недостаточно.

1. Постановка задачи. В настоящее время в связи с постоянно растущим объемом передаваемой информации, появляется необходимость увеличения скорости доступа абонентов к сети Интернет или к другим источникам сохранения